

української історії наукову спадщину, що потребує детального вивчення та донесення до широкого загалу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Зайцев П. Проф. К.В. Широцький //Слово. - К., 1919.-№ 3.-С. 1; Його ж. Некролог. - К.В. Широцький //Книгар. К., 1919.-Ч. 25-26.-С. 1783-1785; 2. Дорошкевич О. Професор Кость Широцький //Вільна укр. школа: Орган ВУС. 1919-1920.-Ч. 1-3.-серпень-жовтень.-С. 62-63; Серета А. Некролог. Кость Широцький //36. секції мистецтва УНТ. - К., 1921.-С. 126-130; Січинський В. Кость Широцький. (Спомини з нагоди шестих роковин смерті) //Стара Україна. - 1925.-№ 25.-С. 157-159; Лотоцький О. Сторінки минулого. Ч. II //Праці українського наукового інституту. Т. XII. - Варшава, 1933.-С. 475; Мошак М. Штрихи до портрету Костя Широцького //Подільське братство. - Кам.-Под. - 1992.-№ 2.-С. 12; Вінюкова В. Етнограф з Поділля К.В. Широцький //Проблеми етнографії, фольклору і соц. географії: Наук. зо. - Кам.-Под., 1992.-С. 12-13; Афанасьєв В. Фанатична відданість справі //Культура і життя. - К., 1999.-Xs 1-6 січня.-С. 3; № 13.-13 листопада.-С. 3; 4° 14-15.-20 листопада.-С. 5; 3. Серета А. Некролог. Кость Широцький.-С. 127; 4. Зайцев П. Названа праця...-С. 1; 5. Рада. К., 1908.-№ 257.-С. 1-2; 6. Серета А. Названа праця...-С. 127; 7. Рада. К., 1908.-№ 257.-С. 1-2; № 260.-С. 1; 1909.-№ 51.-С. 2; № 63.-С. 1; № 213.-С. 1; 19Ю.-№ 98.-С. 1; № 226.-С. 2; № 250.-С. 2; № 261.-С. 3; 8. Серета А. Названа праця...-С. 128; 9. Тканко З. Народний одяг Поділля в збірках державного музею етнографії народів СРСР у Ленінграді //Народна творчість та етнографія. - Львів, 1985.-№3.-С. 61; 10. Зайцев П. Названа праця...-С. 1; 11. Лотоцький О. Названа праця...-С. 475; Січинський В. Названа праця...-С. 158; 12. Лист Широцького К. до Корчинського М. //ІРЦНБ ім. В.Вернадського.-Ф. 152.- Спр. 68; Запрошення на лекційні засідання Широцькому К. від Петроградського Українського клубу „Громада”//ІРЦНБ ім. В.Вернадського.- Ф. 152. - Спр. 39-48; 13. Життя Надії Суровцевої //Наука і культура України. 1990.-Вип. 24.-С. 411-560; 14. Січинський В. Названа праця...-С. 158; Лотоцький О. Названа праця...-С. 475; 15. Листи К.В. Широцького до П.Я. Стебницького //Інститут рукописів ЦНБ ім. В.Вернадського.-Ф. III. - Спр. 53090.-Арк. 1; 16. О.К. Благодійне Товариство видання загально-корисних та дешевих книжок. (1898-1918 рр.) //Календар на рік звичайний. Вид. „Благодійного товариства видання загально-корисних та дешевих книжок”. - СПб, 1919.-С. 126-131; 17. Лист Широцькому К. від Федоровського Н. //ІРЦНБ ім. В.Вернадського.-Ф. 152.-Спр. 142; 18. Протоколи засідань Правління Благодійного Товариства //ІРЦНБ ім. В.Вернадського.-Ф. 152. - Спр. 169; 19. Запрошення на засідання правління //ІРЦНБ ім. В.Вернадського.-Ф. 152.- Спр. 18-19; 20. Серета А. Названа праця...-С. 129; 21. Запрошення Широцькому К.В. //ІРЦНБ ім. В.Вернадського.-Ф. 152.-Од. 20, 22, 23, 24, 28, 29-30, 37, 38; 22.] Зайцев П. Названа праця...-С. 1; 23. Там само,- С. 1.

О.М.Завальнюк

В.К.ПРОКОПОВИЧ І ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1918 Р.)

Формування національної університетської освіти в Україні в добу національно-демократичної революції 1917-1920 рр, відбувалося за активної участі молодого української наукової інтелігенції. До вироблення і реалізації моделі національних університетів прилучилися десятки відомих українських патріотів, які прагнули дати своєму народові таку вищу школу, яка б відповідала, з одного боку, досягненням світової і вітчизняної науки, а з іншого, якнайкраще прислужилася потребам національного відродження, і в результаті завершила б конструкцію національної системи освіти в Україні.

Серед фундаторів і будівничих українських університетів помітно вирізнялася постать В'ячеслава Костянтиновича Прокоповича, людини освіченої, здібної, неординарної за своїми організаційними якостями. Українські науковці приділили йому певну увагу. Так, у працях Г.В.Стрельського¹, В.Верстюка і Т.Осташко², О.Вішки³ і Л.Лікарчука⁴ та ін. зазначається, що В.К.Прокопович впродовж кількох місяців працював на посаді міністра народної освіти УНР. Однак про його причетність до справи формування національної університетської освіти зовсім не згадується, що, безумовно, збіднює біографічний портрет цього політика, науковця, викладача, керівника освітнього відомства, прем'єр-міністра чільного діяча в еміграції.

В'ячеслав Костянтинович народився 10 червня 1881 р. у Києві, в родині священика. Батько походив із старовинного козацького роду з Чигиринського повіту Київської губернії. Закінчив історико-філологічний факультет університету св.Володимира. Викладав історію у

дівських гімназіях. У 1913 р. за участь у роботі Всеросійського педагогічного з'їзду та неприховані „українофільські" погляди йому заборонили займатися учительською працею в державних середніх школах. Однак без засобів до існування не залишився: викладав у приватних гімназіях, деякий час працював ученим бібліотекарем Київського міського музею. Професійну діяльність поєднував з політичною. З 1905 р. належав до Української радикально-демократичної партії, із 1908 р. - член позапартійного об'єднання ТУП. У 1911-1914 рр. під псевдонімом С.Волох публікував численні статті в українській пресі, зокрема в „Раді", „Боротьбі", редагував педагогічний часопис „Світло"⁵.

У березні 1917 р. В.К.Прокоповича обрали до складу Української Центральної Ради. Тоді ж делегували до Київської губернської земської управи. 15 березня йому виявили високе довіря і рекомендували до складу Київського губернського виконавчого комітету Ради об'єднаних громадських організацій як представника Тарашанського повіту. Брав участь у з'їзді ТУП 25-26 березня 1917р., обраний до Тимчасового ЦК Союзу автономістів-федералістів. Учасник Всеукраїнського національного конгресу, на якому був делегований по нового складу УЦР як представник Союзу автономістів-федералістів, а 8 квітня на Перших загальних зборах Української Центральної Ради - до її Комітету. На реорганізаційному з'їзді партії, яка в червні перебрала назву УПСФ, був обраний до її ЦК. 17 червня 1917 р. увійшов до складу комісії із реорганізації Комітету УЦР в Малу Раду, якомою в останній представляв фракцію УПСФ⁶.

Про діяльність В.К.Прокоповича у другій половині 1917 - до середини 1918 р. майже нічого не відомо. В ряді вже згадуваних робіт стверджується, що у січні-квітні він біймав посаду міністра освіти уряду УНР. Як свідчать матеріали засідань Малої ради, 24 березня 1918 р. прем'єр-міністр В.Голубович запропонував новий склад Ради міністрів, звітне відомство очолив есеф В.К.Прокопович⁷. (Л.І.Лікарчук вважає, що його призначено 12 березня 1918 р.), У декларації про діяльність уряду, виголошену на тому ж засіданні, керівник уряду і водночас міністр закордонних справ зупинився на невідкладних завданнях, які належало розв'язати різним міністерствам. Однак про Міністерство освіти прем'єр не згадав жодним словом⁸.

Уперше на засіданні уряду В.К.Прокопович з'явився 26 березня, востаннє - 29 квітня 1918 р.¹⁰ Вячеслав Костянтинович певний час не вносив на розгляд уряду питань діяльності свого відомства, вникав у зміст тих проблем, які обговорювалися міністрами. Однак 1 квітня, несподівано для присутніх, він зробив заяву такого змісту: „Минув вже тиждень роботи Кабінету в повному складі і між тим він не виявив свого лица перед громадянством, і ми самі не обміркували тих основних принципів, які мають координувати нашу роботу: прошу поставити на порядок денний питання про декларацію, негайне складання якої для мене і Шелухина (С.Шелухин - міністр судових справ, соціаліст-самостійник. - Авт.) являється кінцевою умовою можливості нашої роботи в Кабінеті", „Однак, через відсутність на засіданні прем'єра, питання, підняте В.К.Прокоповичем, не розглядалося¹¹. То ж три наступних засідання (3,5 і 6 квітня) він не відвідував - замість нього Міністерство освіти в уряді тимчасово представляв товариш міністра освіти П.І.Холодний. В Раді Міністрів появився лише 8 квітня. У цей день він доповів про план роботи освітнього відомства на найближчий час¹². На жаль, віднайти цей документ поки що не вдається. То ж із його зміст, особливо в частині вищої школи, доводиться судити із побічних джерел.

За 7 днів до призначення В.К.Прокоповича міністром освіти, 17 березня 1918 р. на засіданні Ради лекторів Київського українського народного університету було піднято питання про „можливість та необхідність заснування сіті справжніх народних університетів не наукових. - Авт.) по різних пунктах України, опріч українських університетів нормального університетського типу (класичних. - Авт.)". У зв'язку з цим обрали відповідну комісію у такому складі: професори О.М.Лук'яненко (голова), В.В.Дуб'янський (секретар), приват-доцент Ф.П.Швець, К.Д.Гитаренко з дорученням „перевести справу вироблення сіті українських університетів нормального типу і справжніх народніх"¹³. А вже 20 березня 1918 р. зазначена комісія, на засіданні якої був присутній директор департаменту вищої і

середньої школи Міністерства Ф.П.Сушицький, ухвалила таке рішення: „1. Вважати дуже бажаним, щоб Міністерство освіти взяло на себе ініціативу відкриття у якнайбільшій кількості пунктів України справжніх українських народних університетів, а такої кількості українських університетів нормального типу з допомогою місцевих громадських організацій 2. Вважати раціональним відкриття українських народних університетів нормального типу в першу чергу в Києві, Кам'янці та Катеринославі, а в другу чергу - в Полтаві і Чернігові. 3. Вважати раціональним відкриття справжніх народних університетів в першу чергу в Києві, Житомирі, Холмі, Одесі, Харкові, Полтаві, Чернігові, Сумах, а в другу чергу - в Херсоні, Черкасах, Умані, Ніжині, Вінниці, Кременчузі, Єлизаветграді. 4. Вважати необхідним для відкриття кожного справжнього університету приблизно 200.000 карб., а разово українського університету нормального університетського типу приблизно 2.000.000 карб. (6.000.000 карб.) на всі 3 університети нормального університетського типу першої черги та 1.600.000 карб, всі 8 державних народних університетів першої черги)"¹⁴. Інформацію про це засідання обнародували через українську пресу

Отже, за кілька днів до отримання призначення В.К.Прокоповича на посаду комісії із заснування мережі українських університетів, що функціонувала як громадська структура в Київському українському народному університеті, розробила загальний план університетського будівництва в Україні, який не залишився поза увагою міністра освіти.

Як зазначав Д.І.Дорошенко, за міністра В.К.Прокоповича було звернуто серйозну увагу на українізацію вищих шкіл і „вироблено в цьому напрямку певний план, який був ухвалений в березні 1918 р. в Раді Міністра Нар[одної] освіти. Цей план зводиться до так точок:

1) Заведення лектури української мови по всіх існуючих вищих школах на Україні обов'язковою для всіх слухачів, без чого не може бути виданий диплом.

2) Поширення кафедр українознавства.

3) Розроблення строків і шляхів поступової українізації всіх вищих шкіл на Україні відповідно до сил українських вчених та можливості неукраїнським вченим вивчити українську мову.

4) Систематична підготовка кадрів нових українських вчених.

5) Вироблення сітки нових державних вищих шкіл на Україні по типу класичних університетів, з перетворенням в першу чергу Українського Нар[одного] Університету національний з державними правами і на державні кошти.

6) Відкриття нових вищих шкіл на Україні: соціально-професійної в Києві народного університету в Києві ж; класичного університету в Кам'янці, а також низу народних в різних губерніяльних містах, в першу чергу в Харкові й Одесі.

7) Планомірне зібрання українських вчених з-за кордону"¹⁶.

Від Міністерства освіти й особисто його керівника прямо залежало чи набуде цей план державної ваги, чи виділить держава необхідні кошти на його реалізацію. Швидше всього його зміст повторював той, про який йшлося на засіданні уряду.

5 квітня 1918 р. до Кам'янця-Подільського прибула офіційна делегація у складі професорів І.М.Ганицького (голова), І.І.Огієнка, В.В.Дуб'янського та інженера К.Д.Титаренка, яким належало на місці вивчити питання про можливість відкриття університетського закладу. Крім дорученої технічної роботи і обміркування разом місцевою університетською комісією питання про структуру майбутнього університету чисельність студентського контингенту, гості виступили у переповненому міському театрі перед громадськістю із різними актуальними темами. Зокрема, В.В.Дуб'янський поінформував кам'янчан про найближчі плани керівництва української освіти. За його словами, „Міністерство в першу чергу бере на державні кошти університети: Київський, Харківський, Одеський, будучий Подільський (Кам'янець-Подільський. - Авт.). Далі будуть відкриті народні університети: в Полтаві, Чернігові, Житомирі, Катеринославі, Миколаївській, Вінниці і других [містах]. Миж іншим, Міністр освіти, що зараз призначається. - В'ячеслав

Лрокопович, багато обіцяє в справі освіти України своєю великою компетентністю і енергією"¹⁷.

З метою удержавлення і пристосування до потреб українського національного відродження російських класичних університетів в Україні В.К.Прокопович створив при Міністерстві освіти спеціальну університетську комісію, до якої увійшли представники університету св.Володимира, Київського українського народного університету і самого міністерства. Головне завдання комісії полягало у виробленні основ і умов об'єднання двох університетів у Києві (російського і українського) в один державний університет св.Володимира з українською викладовою мовою¹⁸. Питання виявилось вкрай складним, -дже ще влітку 1917 р. професура університету св.Володимира відкрито висловилася проти насильницької українізації Південної Росії", запровадження у вищі навчальні заклади української мови¹⁹. 14-17 квітня 1918 р. відбулася нарада представників зазначеного закладу, київських політехніки і духовної академії, Новоросійського університету та Ніжинського історико-філологічного інституту кн.Безбородька, яка проголосила себе з'їздом делегатів вищих шкіл України. Обміркувавши становище російськомовних університетів та інститутів в УНР, він ухвалив рішення, за яким „питання про мову викладання у вищій школі, як і загальне питання про державну мову в Україні, має бути зстаточно вирішене тією Установчою владою, яка прийме конституцію країни". Разом з тим, він висловив свою „глибоку впевненість, що існуючі нині вогнища наукової діяльності гудуть збережені в повній недоторконаності в інтересах культурного розвитку України, і жодні утиски російської мови у вищій школі не будуть допущені". Що стосується намірів Міністерства освіти об'єднати два університети у Києві і українізувати Ніжинський історико-філологічний інститут, то ці питання, на думку делегатів, треба розглядати за участю законодавчої влади. „...Реформування вищих навчальних закладів в теперішній час, по створення ... умов (розширення автономії вищих шкіл, залучення до обговорішя цих витань Рад університетів й інститутів. - Авт.) з'їзд вважає несвоєчасним і таким, що не ілповідає розумінню автономії вищої школи"²⁰.

Зовсім на інших позиціях були представники Київською українського університету, іііі обстоювали необхідність українізації всіх вищих навчальних закладів, проект якої було тозроблено ще при І.М.Стешенкові. Вони також мали рахуватися з позицією українського студентства, яке вважало, що „ І. Утворення Українського Державного Університету може .ти двома шляхами: а) або наданням державности Українському Народному Університетові з залишенням за ним помешкання та майна університету св.Володимира, б) або злукою з Українським Народним Університетом Володимирського університету- (св.Володимира. - Азт.). 2. При наданні державности Українському Народному Університетові до нього прилучаються відповідні наукові сили професури та відповідні сили студентства університету св.Володимира. 3. Проведення в життя злуки університетів може бути тільки на принципах переваги Українського Народного Університету. 4. Залишення університету :з.Володимира в теперішньому його етапі являється неможливим, бо при пануючому ворожому до українства напрямі в цьому університеті повстане гостра боротьба між професорськими колегіями й обома складами студентства, яка припинить або зовсім знищить культурну діяльність Українського Народного Університету. ... 6. З огляду на тпироку агітацію російського студентства і хибне тлумачення деяких постанов комісії по творенню державного українського університету. Міністерство освіти повинно зазначити :воє відношення до цієї справи"²¹.

Зрештою, університетська комісія так і не встигла сформулювати які б то не було погоджувальні заяви, залишивши відкритим питання про долю російського університету для гсмісії із заснування вищих шкіл і наукових інституцій в Україні, яка постала за гетьманату.

Стало зрозуміло, що за реалізацію плану міністру доведеться вести наполегливу боротьбу. На це потрібен був час, сприятливі умови. Але цього всього В.К.Прокопович якраз . не мав. В уряді не було внутрішньої єдності. Становище УЦР залишалось хитким. 27 квітня У18 р. на засіданні Ради міністрів В'ячеслав Костянтинович виступив із останньою заявою:

„Через те, що досі уряд не опублікував своєї декларації, а значить не виявив досі повного! ясного шляху та конкретної програми діяльності; через те, що нинішній Кабінет міністрів а в силі стати на шлях реальної роботи і не виявляє високої здатності до праці; через те, з міністри - члени партії соціалістів-федералістів - не можуть стати до активної участі! впливу в нашій загальній політиці і тим приймають на себе відповідальність за те, до чо? вони не можуть прикласти рук, - ми, Шелухін, Чопівський, Прокопович, підлягаюч директиві Головного комітету, виходимо зі складу теперішнього Кабінету, як міністри: Я тим часом готові лишитися, як управляючі міністерствами"22.

Через кілька днів Центральної Ради і її влади не стало. 2 травня 1918 і В.К.Прокопович видав свій останній наказ по Міністерству освіти. „Уступаючи обставина» за яким стоїть сила, - наголошував екс-міністр, - складаю з себе обов'язки Міністра Освіт»; Співробітникам, щирою працею і дружньою допомогою яких я тільки міг вести діло, за із прощу прийняти щиро й глибоку подяку, закликаю заховати спокій і провадити далі справ* твердо пам'ятаючи, що не можна ані на хвилину припиняти чи ослаблювати я найінтенсивнішу роботу коло організації рідної школи, бо то - основа нашої державности"23.

Після гетьманського перевороту В.К.Прокоповичу запропонували місце в новому уряді. Та він рішуче відмовився і повернувся до викладацької діяльності. Разом з тим \ травні-жовтні 1918 р. працював у складі очолюваної С.Шелухиним політичної коміа Української мирної делегації на переговорах з РСФРР, у президії Всеукраїнського земськол союзу24.

За часів Директорії В.К.Прокопович разом із О.Карпинським очолюва дипломатичну місію УНР у Польщі. Із січня 1919 р. по квітень 1920 р. керува дипломатичним представництвом у Югославії. Після 28 травня 1920 р. приступив до работ на посаді Голови Ради Народних Міністрів УНР25. На той час другий рік послбї функціонував Кам'янець-Подільський державний український університет. На пропозиції ректора КПДУУ професора І.І.Огієнка уряд на чолі з В'ячеславом Костянтиновичем ! вересня 1920 р. виділив 50 гис. польських марок на придбання у Польщі літератури лд фундаментальної бібліотеки навчального закладу26. У жовтні РИМ УНР сприяла збільшенні кількості факультетів університету, прийнявши закон про заснування технічного факультет з 5 підвідділами (геодезії, шляхів, архітектури, електромеханіки, хімічний)27.

У листопаді 1920 р. В'ячеслав Костянтинович емігрував до Польщі разом І урядовими структурами і військом. В еміграції керував Міністерством освіти в першому еміграційному уряді УНР А.М.Лівицького. У 1924 р. переїхав до Парижа, близьп співпрацював з С.В.Петлюрою. До 1939 р. був Головою Ради Народних Міністрів УНР.' жовтня 1939 р. по травень 1940 р. - заступником Голови Директорії та Головного Отаман УНР. Редагував часопис „Тризуб", опублікував низку наукових праць з історії Києва і сфрагістики. Помер у Франції 7 червня 1942 р. і похований поблизу Парижа28.

Таким чином, В.К.Прокопович протягом незначного часу мав змогу прилучитися лі університетського будівництва в Україні. За його урядування в Міносвіті було намічено д відкриття ряд державних і народних українських університетів, зроблено спробу об'єднай на українській основі університет св.Володимира і КУНУ, виконано першочергові підготовч заходи із заснування Кам'янець-Подільського державного українського університеті Прем'єр В'ячеслав Костянтинович разом із урядом сприяв збільшенню спеціальностей, зі якими велася підготовка українських фахівців у Кам'янці на Поділлі, збагаченню фонлз університетської фундаментальної бібліотеки . Якби не внутрішня слабкість уряду І приреченість УЦР навесні 1918 р., успіхи Міносвіті в справі формування національн<і університетської освіти могли бути вагомішими.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Стрельський Г.В. Міністр УНР [Про В.К.Прокоповича] //Український історичний календар. - К.. 1995.- С.188; Його ж. Прокопович В'ячеслав Костянтинович //Українські історики ХХ століття: Бібліографічні довідник. Серія „Українські історики". - Вип.2. ч.І. - Київ, Львів, 2003. - С.272; 2. Прокопович В'ячесла Костянтинович //Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради. Біографічний довідник. - К.

998. - С.152-153; 3. Вішка О. Прокопович В'ячеслав Костянтинович //Українська журналістика в іменах. - Зип.5. - Львів, 1998. - С.260-262; 4. Прокопович В'ячеслав Костянтинович //Лікарчук Л.І. Міністри освіти "•"країни: [Монографія]. У двох томах. - Т.1. - К., 2002. - С.48-51; 5. Р.М. Прокопович В'ячеслав. Енциклопедія українознавства: Словникова частина /За ред. В.Кубійовича. - Львів, 1996. - Т.6: Перевил, в -• -ф. - С.2352; Верстюк В., Осташко Т. Зазначена праця. - С. 152; Вішка О. Зазначена праця. - С.260; Лікарчук Л.І. Зазначена праця. - С.48; 6. Прокопович В'ячеслав Костянтинович //Уряди України у XX ст.: Науково-документальне видання /Відп.ред. В.М.Литвин. - К., 2001. - С.181; Верстюк В., Осташко Т. Значена праця. - С. 152; 7. Українська Центральна Рада: Документи і матеріали у двох томах. - Т.2. - К., 1997. - С.229; 8. Див.: Лікарчук Л.І. Зазначена праця. - С.48; 9. Див.: Українська Центральна Рада: Документи і матеріали. - Т.2. - С.227-228; 10. Див. Там само. - С.233, 325; 11. Там само. - С.241; 12. Там само. - С.257; 13. державний архів міста Києва (ДАМК). - Ф.Р.936. - Оп.1. - Спр.8. - Арк.4-4зв.; 14. Там само. - Арк.б-бзв; 15. **Нив.**: Відродження: Щоденна безпартійна демократична газета. - Київ. - 1918. - 7 квітня (25 березня). - Ч. 10. - С.2; Поділля: Щоденна українська демократична газета. - Кам'янець-Подільський. - 1918. - 2 квітня (20 "срезня). - 4.17. - С.2; 16. Дорошенко Д. Історія України. 1917-1923: Документальне наукове видання у 2-х т. - 1. - К., 2002. - с.278. 17. Поділля. - 1918. - 9 квітня (27 березня). - 4.23. - С.3; 18. ДАМК. - Ф.Р.936. - Ом. 1. - Г-р.8. - Арк.20.21; 19. Див.: Университетские известия. - 1917. -№ 11-12. -С.1-7; 20. Центральний державний згхв вищих органів влади і управління (далі - ЦДАВО) України. - Ф.2201. - Оп.1. - Спр.327. - Арк.24зв; 21. Там само. - Спр.336. - Арк. Изв; 22. Українська Центральна Рада: Документи і матеріали. - Т.2. - С.3 13; 23. ЦДАВО України. - Ф.2201. - Оп. 1. - Спр.50. - Арк.5; 24.Уряди України у XX ст. - С. 182; 25. Там само. - С. 182-83; 26. ЦДАВО України. - Ф.2582. - Оп.2. - Спр.38. - Арк.19-19зв.; 27. Там само. - Оп.2. - Спр.21. - 1.гк.89зв.; 28. Верстюк В., Осташко Т. Зазначена праця. - С. 152-153; Уряди України у XX ст. - С. 183-184.

С.О.Рудько

ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПОГЛЯДІВ МИКОЛИ ВАСИЛЕНКА

Особистість Миколи Василенка, визначтого історика та громадського діяча, дсгиВнОго учасника Української революції 1917-1920 рр., ще не знайшла широкого навітлення в історичній літературі. Особливо це стосується дослідження процесу становлення його політичних поглядів. У статті автор на основі архівних матеріалів висвітлив формування суспільно-політичного світогляду Миколи Прокоповича. яке відбувалося у кін. XIX ст.

У сучасній українській історіографії не існує праць, присвячених проблемі :тановлення суспільно-політичних поглядів Миколи Василенка у кінці XIX ст. Лише едізодичні згадки про цей період життя вченого можна знайти в працях, присвячених відомим науковцям, таким як А.Лазаревський, В.Антонович, В.Іконніков, Д.Петрушевський.

Джерелами для написання статті послужили архівні фонди Інституту}' рукопису НБУ НАНУ, Центрального державного ахіву-музею літератури і мистецтва України; Центрального державного архіву вищих органів влади України у м. Києві, а також :опубліковані спогади самого М.Василенка, його брата, племінниці та дружини Миколи Прокоповича. відомої дослідниці Н.Д.Полонської-Василенко.

М.Василенко народився 3 лютого 1866 р. у с. Есмань Глухівського повіту Чернігівської губернії. Сім'я Василенків жила в патріархальних умовах, які нагадували юття старосвітських поміщиків¹. Середню освіту Микола здобув спочатку в Глухівській трогімназії, а потім Полтавській гімназії (VII і VIII класи). Навчаючись у Полтаві, Василенко нрїшує присвятити себе медицині. Його вибір був нав'язаний тим, що, навчаючись у 8 класі лмназії, він давав приватні уроки синові відомого у Полтаві лікаря Е.Майєра. Останній був вихованцем медичного факультету Дерптського університету. Пообіцявши Миколі рекомендаційні листи до відомого професора Людвіга Штіде, він остаточно визначив наміри -нака . Рекомендація допомогла - Миколу Василенка добре прийняв професор Л.Штіде - відомий у Європі фахівець з анатомії.

Дерптський університет був схожий на середньовічні німецькі університети, :скільки мав широку автономію. Реформи другої половини XIX ст., за якими в університетах -осійської імперії запроваджувались жорсткі статuti, не торкнулись його. Студенти